

# kurier wawerski



DWUTYGODNIK INFORMACYJNY DZIELNICY WAWER

## Uczciliśmy 150. rocznicę utworzenia Gminy Wawer

150 lat temu rosyjski zaborca utworzył Gminę Wawer, jednostkę administracyjną wykraczającą daleko poza ramy dzisiejszej dzielnicy. Od tego czasu zmieniały się jej granice oraz kompetencje. Wawer raz był dzielnicą uzależnioną od miejskiej władzy, raz jednostką samodzielną. 150-lecie stało się okazją do przypomnienia historii Wawra, zwrócenia na niego uwagi. Przez cały rok odbywały się imprezy jubileuszowe, zapoczątkowane mszą świętą w intencji mieszkańców. Były wśród nich poważne koncerty i kabareton, imprezy rekreacyjne, jak spływ kajakowy, otwarcie plaży nad Wisłą, przeprawa promowa, sportowe, historyczne z wystawami, z uruchomieniem Wakacyjnej Linii Turystycznej, z przejazdem przez dzielnicę parowego pociągu pasażerskiego. Promowały Wawer oraz integrowały mieszkańców.

»3



Przejazd parowym pociągiem



Zielone Świątki na Urzeczcu



Spływ kajakowy na 150-lecie



Podwieczorek literacki



Otwarcie „Romantycznej Plaży”



Wakacyjna Linia Turystyczna

### KALENDARZ WYDARZEŃ ROCZNIKOWYCH

**17 stycznia** w kościele pod wezwaniem Matki Boskiej Królowej Polski w Aninie nastąpiła inauguracja obchodów 150. rocznicy utworzenia Gminy Wawer.

**21 stycznia** w UD otwarta została wystawa rysunków poświęconych wawerskim zabytkom i przyrodzie, wykonanych tuszem przez Kazimierza J. Nowaka. »4

**17 kwietnia** symbolicznie na swoje przedwojenne włosy w Radości (willa Pod Kogutkiem) wrócił aktor Antoni Fertner, zagrany przez Macieja Damieckiego. »8

**23 kwietnia** odbyła się impreza plenerowa w miejscu planowanej wawerskiej plaży. Było sprzątanie brzeżu.

**7 maja** ok. 50 czytelników – rowerzystów uczestniczyło w imprezie „Odjazdowy bibliotekarz”. Rajd zorganizowała wawerska Biblioteka Publiczna ze swoimi odpowiedniczkami w Józefowie i Otwocku.

**14 maja** na nadwiślańskim terenie zorganizowana została przez Wawer i kilka sąsiadujących z Wisłą gmin impreza folklorystyczna „Zielone Świątki na Urzeczcu”. »3

**14-15 maja** zorganizowana była w Wawrze, w otoczeniu „Murówki” Noc Muzeów. Wzięło w niej udział ponad 200 osób. Zaprezentowano na niej wystawę „Kartki z dziejów” i dokumenty historyczne tworzące załączek Muzeum Wawra. »7

**15 maja** w kościele w Zerzeniu wystąpił chór Filharmonii Narodowej. »4

**4 czerwca** obchodzony był w Aninie Dzień Zielonego Konstantego. Było to już 20. spotkanie miłośników poezji K.I. Gałczyńskiego.

**26 czerwca** z Góry Kalwarii do Wawra Wisłą na ponad 130 kajakach popłynęło ok. 250 wodniaków. »3

**18 czerwca** zainaugurowana została 42-kilometrowa Wawerska Wakacyjna Linia Turystyczna. Z podróży historycznych zabytkowymi pojazdami skorzystało 520 osób. »8

**2 lipca** uruchomiona została między Wawrem a Wilanowem bezpłatna przeprawa promowa. »6

**27 sierpnia** w Aninie odbył się zlot miłośników powieści „Cukiernia pod Amorem” Małgorzaty Gutowskiej-Adamczyk. »7

**4 września** był dniem Wawerskich Spotkań Kabaretowych.

**11 września** w Nadwiślu miała miejsce impreza pt. Wawerskie Święto Sportu. »5

**18 września** z Karczewa do Falenicy przejechali szlakiem dawnej kolejki wąskotorowej uczestnicy rowerowego rajdu.

**24 września** nastąpiło uroczyste zamknięcie, na sezon jesienno-zimowy, Romantycznej Plaży i zakończenie cyklu wyścigów Lotto Poland Bike Marathon.

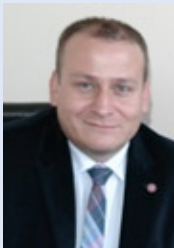
**25 września** odbył się Wielki Piknik Rodzinny, któremu towarzyszył przejazd parowego pociągu pasażerskiego, zabytkowych samochodów oraz kulturowych motocykli. W finale odbył się koncert Ryszarda Rynkowskiego. »5

**11 listopada** rowerzyści, rolkarze, biegacze uczestniczyli w Sztafecie Patriotów.

**2 grudnia** – Sesja popularno-naukowa dotycząca 150-lecia. »8

## KURIER JUBILEUSZOWY

## 150 lat pełnych zmian



## BURMISTRZ WAWRA ŁUKASZ JEZIORSKI

150 lat temu, decyzją rosyjskiego zaborcy, Wawer zaistniał jako administracyjna jednostka – gmina. Znacznie większa terytorialnie od obecnej dzielnicy. Z biegiem czasu stała się węzłem komunikacyjnym, tu krzyżowały się ważne trakty: Lubelski i Brzeski. Do rozwoju terenów Wawra przyczyniła się także budowa szlaków kolejowych – szeroko- i wąskotorowego. Piętno na Wawrze odcisnęła niemiecka okupacja.

Już 14 września hitlerowskie wojska zajęły Las, a w grudniu 1939 r. miała miejsce w Wawrze pierwsza masowa egzekucja na cywilnej ludności. Mimo trudnych warunków funkcjonowała administracja gminna. Wójt Stanisław Krupka nie miał łatwego zadania. Okazał się jednak doskonałym administratorem, włączył się w działania podziemia. Miał wpływ na to, że znalazło tu schronienie wielu warszawiaków, którzy dla ratowania życia ukrywali się w leżącym na uboczu Wawrze. Organizował m.in. szkolnictwo zawodowe. W 1951 roku następuje kolejna zmiana administracyjna – Gmina Wawer została włączona do Warszawy jako jedna z jej dzielnic. Niby miała to być nobilitacja, ale korzyść z tego nie była wielka. Wawer przez lata tkwił w obrębie tzw. Zielonej Warszawy. Stolica miała swoje problemy – odbudowę i rozbudowę, jej „zielona” część nie miała szans na zniwelowanie cywilizacyjnych różnic.

Nowa okazja na pozytywne zmiany pojawiła się pod koniec lat 80. Powstały komitety osiedlowe, angażujące mieszkańców do prac związanych z poprawą infrastruktury. Stały się zalążkiem rad osiedli, te zaś działały na rzecz utworzenia samodzielnej Gminy Wawer w 1994 r.

Radość z samodzielności nie trwała długo, w 2002 roku Wawer znów stał się dzielnicą Warszawy. Mimo ograniczonej samodzielności rozwija się dynamicznie, nadrabia zaniedbania infrastrukturalne, co widać gołym okiem. Pomimo tych wszystkich historycznych zawirowań, różnych barw partyjnych i odmiennego światopoglądu, samorząd wawerski zawsze łączyło jedno – działanie dla dobra mieszkańców. Dzięki zaangażowaniu moich poprzedników, samorządowców i społeczników, poprawiła się sieć dróg, powstały dziesiątki kilometrów sieci wodociagowych i kanalizacyjnych, wybudowaliśmy nowoczesną pływalnię, boiska sportowe przy każdej szkole, centra sportowo – rekreacyjne na Marysinie i w Nadwiślu, trzy duże hale sportowe, przedszkola, domy komunalne, główną siedzibę wawerskiej biblioteki. I wiele, wiele innych mniejszych, ale nie mniej ważnych obiektów. I mamy ambitne plany na następne lata – budowę nowej szkoły i przedszkola oraz złobka w Nadwiślu, czterech budynków wielofunkcyjnych, tzw. kulturotek – w Radości, Wawrze, Marysinie i Falenicu. Nie zapominamy też o nowych drogach i chodnikach.

Chciałbym podziękować wawerczykom za aktywność i zaangażowanie, za pracę dla dobra naszego Wawra.

## KURIER JUBILEUSZOWY

## Od ludzi zależy bardzo wiele



## NORBERT SZCZEPAŃSKI, PRZEWODNICZĄCY RADY DZIELNICY WAWER

Kiedy zaborca utworzył Gminę Wawer jako nową jednostkę administracyjną w Guberni Warszawskiej, trudno się było spodziewać, że za tym gestem pójda znaczące kompetencje samorządowe. Zaborca bardziej angażował się w budowę obiektów obronnych, choćby Fortu Suworowa na dzisiejszym Marysinie Wawerskim, w budowę handlowych traktów i kolei,

gdyż służyły rosyjskim interesom, niż na kształtowaniu społeczności obywatelskiej. Fakt, Wawer korzystał z tej powstającej infrastruktury, gdyż na jego terenie zaczęły powstawać zakłady przemysłowe.

Na początku lat 20. XX w. w Wawrze zaczęły się rodzić organizacje społeczne i stowarzyszenia, jak choćby Zrzeszenie Obywateli Radości. Później założono Towarzystwo Przyjaciół Wawra, Gocławia i Kolonii Zastów, zażywały się komitety obywatelskie dla budowy kościołów, szkół.

Dużą rolę odegrały władze samorządowe Wawra w czasie II wojny światowej, chociaż, podobnie jak władze pierwszej Gminy Wawer, utworzonej przez rosyjskiego zaborcę, musiały realizować zadania wyznaczone przez okupanta, tym razem niemieckiego. Prowadziły podwójną, niebezpieczną grę. Organizowały dopuszczone przez Niemców szkolnictwo zawodowe, pod szyldem którego przygotowywano młodzież do matur. Konspiracyjni nauczyciele stali się podstawą kadr pedagogicznych po wojnie.

Po włączeniu Wawra najpierw w strukturę administracyjną miasta jako dzielnicy, a następnie w dzielnicę Praga Południe, przedstawiciele wawerskiego samorządu lokalnego nie mieli siły przebicia w radach dzielnicy, było ich zbyt mało, aby mogli skutecznie reprezentować interesy swojego miejsca zamieszkania.

Nic dziwnego, że w zaniedbanym infrastrukturalnie Wawrze zaczęły się zawiązywać komitety powoływane do budowy dróg, chodników, wodociągów, zbierające na te cele społeczne środki. Z tych komitetów zrodziły się rady osiedlowe. Ich działanie było wzorcem dla innych dzielnic Warszawy. W 1992 r. powstał Konwent Przedstawicieli Samorządu Pasma Nadwiślańsko-Otwockiego, który przyczynił się do powstania Gminy Warszawa Wawer, funkcjonującej do 2002 r. Działacze wawerskich rad osiedli i konwentu stworzyli nowy samorząd lokalny, niektórzy z nich pracują w wawerskim samorządzie do dziś.

Obchody 150-lecia utworzenia pierwszej Gminy Wawer uświadomiły nam, jak długą i niełatwą drogę przebyła wawerska samorządność, przypomniały nam wiele historycznych faktów. Mam nadzieję, że zorganizowane w tym roku jubileuszowe obchody uzmysłowiły mieszkańcom, jak ważna jest dla nich możliwość wpływania na to, co się dzieje w dzielnicy.

**kurier wawerski**

DWUTYGODNIK INFORMACYJNY DZIELNICY WAWER

Wydaje Urząd m.st. Warszawy dla dzielnicy Wawer

Adres redakcji:

04-713 Warszawa, ul. Żegańska 1, I piętro, pok. 126

Redaktor naczelny: Andrzej Murat, tel. (22) 443 68 18, 501 671 005

e-mail: amurat@um.warszawa.pl

Skład: Aleksandra Moraczewska

Druk: Zakład Poligraficzny „TONOBIS”, Laski, ul. Brzozowa 75

Nakład: 7 tys. egz.

ISSN 1898-4398

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo do dokonywania skrótów i redagowania.



KURIER JUBILEUSZOWY | KALENDARIUM WYDARZEŃ

## 150 lat od utworzenie Gminy Wawer

- |  |  |
|--|--|
| <p><b>1866</b> – 31 grudnia – utworzenie gmin Wawer-Miłosna i Zagózdź w powiecie warszawskim guberni warszawskiej.</p> <p><b>1867</b> – 18 września ukończono budowę Kolei Terespolskiej.</p> <p><b>1872</b> – Na Grochowie, na terenie gminy Wawer, otworzono szkołę elementarną.</p> <p><b>1877</b> – 29 sierpnia – uruchomiono Kolej Nadwiślańską ze stacją w Wawrze.</p> | <p><b>1884</b> – Największa z powodzi. Rozlane wody Wisły sięgały szosy Brzeskiej w Wawrze. Do zalanych wsi: Saska Kępa, Las, Bluszcze, Zbytki, Gocław, Zerzeń i innych z pomocą docierały parostatki Maurycego Fajansa: „Warszawa”, „Maurycy” i „Płock”.</p> <p><b>1887</b> – Utworzenie Warszawskiego Rejonu Fortecznego z fortami „Grochów I” i „Grochów II”.</p> |
|--|--|



KURIER JUBILEUSZOWY | WYSTĘPY FOLKLORYSTYCZNE, FLISACY

## Zielone Świątki na Urzeczu

„Zielone Świątki na Urzeczu” była jedną z największych imprez zrealizowanych w roku obchodów jubileuszu 150-lecia utworzenia Gminy Wawer.

Na cztery strefy tej imprezy: flisackiej, smaku, muzyki i warsztatów oraz ogólnie na organizację tego wydarzenia mieli wpływ organizatorzy: Wawerskie Centrum Kultury, dwie dzielnice (oprócz Wawra także Wilanów), cztery nadwiślańskie gmi-

ny. Nie mieli natomiast wpływu na pogodę, która z powodu deszczu była pod psem. Ale chociaż nie była sprzyjająca do uczestniczenia w imprezie plenerowej, gości na niej nie brakowało.

Zanim od strony Siekierok dopłynęły do „Portu Wawer” galar oraz łódzie flisackie, na estradzie wystąpili pierwsi artyści, na początek ludowi – szkolny Zespół Pieśni i Tańca „Przepióreczka” z Konstancina. Flisaków powitali chlebem i solą burmistrz Łukasz Jeziorski i jego zastępca Leszek Baraniewski. Gdy flisacy zaspokajali głód, na scenie pojawiła się grupa „Teatralne Żywioty” z przedstawieniem „Po kolanach w Wiśle”, poświęconym dawnym zwyczajom i obrzędom praktykowanym na Urzeczu. Oblegana była strefa smaku, gdzie można się było posilić pierogami, pyzami, kielbasami z własnej wędzarni, chlebem ze smalcem, a także drożdzo-



Urzczański folklor przybliżył szkolny Zespół Pieśni i Tańca z Konstancina

wymi ciastkami faszzerowanymi smażoną kapustą na lnianym oleju, grzybami, kaszą jaglaną i suszonymi śliwkami, uznanymi za produkt regionalny Mazowsza.

Goście imprezy obserwowali z zainteresowaniem jak się wyplata koszyki, jak wije się wianki z żywych lub papierowych kwiatów.

Jako kolejni scenę opanowali uczestnicy zajęć w Społecznym Ognisku Muzycznym im. Aleksandra Kulikowskiego z Radości, Michał Sołtan – muzyk multiinstrumentalista, kompozytor, a na koniec Kapela ze wsi Warszawa, posługująca się ludowymi instrumentami lub ich replikami.



Flisaków chlebem i solą powitali burmistrz Łukasz Jeziorski i jego zastępca Leszek Baraniewski oraz dyrektor Wawerskiego Centrum Kultury Barbara Karniewska

FOT. WCK

FOT. WCK



KURIER JUBILEUSZOWY | PONAD 130 KAJAKÓW NA TRASIE

## „Romantyczny” spływ wawerczyków

150 kajaków na 150-lecie utworzenia Gminy Wawer – takie było założenie organizatorów spływu z Góry Kalwarii do nowej przystani przy „Romantycznej Plaży” otwartej na przedłużeniu ul. Rychnowskiej.

Wysoka temperatura (zapowiadano 34-35 stopni C) sprawiła, że kilkanaście osób zrezygnowało z tej wodniackiej wyprawy. Gdy wiosła poszły w ruch, tak liczna grupa kajakarzy wzbudzała ogromne zainteresowanie osób wypoczywających i plażujących na obu brzegach Wisły.

Po ok. 10 km, przy przeprawie promowej w Gassach, była chwila odpoczynku i dalej w drogę, na trasę wiodącą wzdłuż zachodniego niskego, piaszczystego brzegu i wysokiej skarpy po

stronie wschodniej, z omijaniem Wysp Zawadowskich.

Na mecie, na terenie „Romantycznej Plaży” niespodzianka – można było na powietrzu oglądać mecz piłkarski Polska – Szwajcaria na ekranie dużego telewizora, specjalnie dowiezionego na miejsce.

Po meczu był czas na grilla. Tak wyglądała inauguracja „Romantycznej Plaży”, autorskiego projektu



Na spływ kajakowy 150-lecia Gminy Wawer wybrało się ok. 250 osób

zastępcy burmistrza Leszka Baraniewskiego, który za punkt honoru przyjął przybliżenie wawerczykom Wisły i jej otoczenia.

FOT. DOROTA GŁAZEWSKA

**1893** – Ukończono budowę rosyjskich fortów „Wawer” i „Kawęczyn”.

**1894** – Początki budowy osiedla Wille Falenicie i parcelacja okolicznych gruntów przez ich właściciela inż. komunikacji Jakuba Hannemana.

**1897** – Otwarcie stacji kolejowej Wille Falenicie.

**1900** – Utworzenie Towarzystwa Akcyjnego „Wawer”. U uruchomienie fabryki Edmunda Chrzanowskiego „Drucianka”.

**1901** – 4 stycznia uruchomiono wąskotorową Kolejkę Dojazdową z Jabłonny przez Pragę do Wawra.

**1903** – Wawer otrzymuje nowy budynek szkol-

ny tzw. „Murowankę” (obecnie przy ul. Płowieckiej).

**1906-11** – Budowa przeciwpowodziowego Wału Miedzeszyńskiego.

**1909** – Początek parcelacji majątku zawiślańskiego Branickich w Wawrze i utworzenie osiedla Anin.

**1910** – Utworzono Stowarzyszenie Przyjaciół Anina.

– Początek budowy osiedli Miedzeszyn I i Miedzeszyn Nowy.

**1914** – 16 kwietnia oddano do użytku przedłużenie kolejki wąskotorowej z Wawra do Karczewa.

**1915** – 9 sierpnia na Saskiej Kępie i pod Zerze-

niem stoczona została potyczka wojsk niemieckich z rosyjskimi.

**1916** – Włączenie części terenów gminy Wawer w granice Warszawy.

– Powstaje Stowarzyszenie Miłośników Radości.

**1917** – Manewry batalionów Polskiej Organizacji Wojskowej na polach Wawra i Zielonej obserwowane przez komendanta Józefa Piłsudskiego.

**1919** – Początek rozbiórki carskich fortów w Wawrze i Kawęczynie.

**1920** – 13-15 sierpnia – obrona fortyfikacji na wschód od Wawra i Faleniczy przez żołnierzy wielkopolskiej 15 Dywizji Pancern-



KURIER JUBILEUSZOWY | Z UDZIAŁEM KOŚCIELNYCH HIERARCHÓW

## Występ chóru Filharmonii

Dużym wydarzeniem kulturalnym wpisanym w obchody 150-lecia Gminy Wawer był występ chóru Filharmonii Narodowej w zerzeńskim kościele pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny.

Mszę w intencji mieszkańców dzielnicy odprawili metropolita warszawski kardynał Kazimierz Nycz

i metropolita warszawsko – praski arcybiskup Henryk Hoser.

W czasie mszy podkreślono historyczne znaczenie zerzeńskiej parafii i jej wpływ na tworzenie się wawerskiej społeczności. Podkreślono dobrą współpracę kościoła z władzami samorządowymi Wawra.

W mszy liczny udział wzięli mieszkańcy, obecni byli radni z przewodniczącym Rady Dzielnicy Wawer Norbertem Szczepańskim oraz Zarząd Dzielnicy w osobach burmistrza Łukasza Jeziorskiego oraz jego zastępców Zdzisława Gójskiego i Leszka Baraniewskiego.

Zerzeński koncert był inauguracją projektu „Mazowsze w koronie”, na który składały się muzyczne



Chór Filharmonii Narodowej

wieczory w zabytkach architektury mazowieckiej. Chór Filharmonii Narodowej działa pod dyrekcją Henryka Wojnarowskiego i pod batutą Kazimierza Bukata. Występ w Wawrze rozpoczął wykonaniem jednego z najstarszych polskich utworów religijnych „Gaude Mater Polonia”, skomponowany ku czci św. Stanisława ze Szczepanowa.



Gośćmi koncertu byli kardynał Kazimierz Nycz i arcybiskup Henryk Hoser

FOT. KONRAD RAJCA

FOT. KONRAD RAJCA



KURIER JUBILEUSZOWY | PAMIĄTKOWY KALENDARZ

## Historia piórkem rysowana

21 stycznia w holu Urzędu Dzielnicy otwarta została wystawa rysunków poświęconych wawerskim zabytkom i przyrodzie, wykonanych tuszem przez Kazimierza J. Nowaka.

W inauguracji wystawy wzięli udział, oprócz codziennych interesantów urzędu, mieszkańcy dzielnicy, mający w dorobku książki poświęcone historii Wawra: Barbara Wizimirska, Jan Czerniawski. Autor rysunków to mieszkaniec Wawra, absolwent Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej, jego pracownikiem m.in. w Zakładzie Rysunku, Malarstwa i Rzeźby, współtwórca koncepcji plastycznej I linii metra w stolicy. W 1985 r. po śmierci Mariana Stępnia został ilustratorem cotygodniowego cyklu pt. „Warszawskie pożegnania”, prowadzonego na łamach „Życia Warszawy” przez

warszawianistę Jerzego Kasprzyckiego. Ta współpraca trwała 10 lat.

Na wystawie zaprezentowano ponad 20 rysunków, wykonanych charakterystyczną dla „Warszawskich pożegnań” kreską. Autor z dużą pieczołowitością uwiecznił wawerskie zabytki, sięgające początków XX w. Takie jak drewniany kościółek w Aninie z 1915 r., jak tzw. „Murówka” z 1903 r. – pierwsza wawerska szkoła podstawowa przy obecnej ul. Płowieckiej, jak willa „Pod Kogutkiem” z 1912 r., kupiona i zmodernizowana przez aktora Antoniego Fertnera, wreszcie jak budynek stacyjny i elektrownia w Falenicach z 1929 r. czy willa „Zacisze”.

Wystawę można było oglądać przez dłuższy czas. Cieszyła się dużym zainteresowaniem osób odwiedzających Urząd Dzielnicy.



Jedna z ilustracji jubileuszowego kalendarza na 2016 r.

- nej z I Armii WP.
- 1924** – 10 listopada utworzono gminę wiejską Letniska Falenica.
- 1926** – 30 maja – początek podróży dookoła świata mieszkańca Starej Miłosny, skauta i studenta UW Jerzego Jelińskiego. Celem wyprawy popieranej m.in. przez Marszałka Józefa Piłsudskiego i prezydenta Ignacego Mościckiego była: „wielka światowa propaganda na rzecz naszej Ojczyzny”.
- 1928** – 31 października z podróży dookoła świata powrócił Jerzy Jeliński, entuzjastycznie witany przez mieszkańców Warszawy i okolic.
- 1931** – Utworzono Towarzystwo Przyjaciół

- Wawra, Gocławka i Kolonii Zastów.
- 1932** – Zakończono prace przy budowie drogi wzdłuż Wału Miedzeszyńskiego prowadzącej z Wawra przez Świder do Otwocka.
- Utworzono rezerwat przyrody „Las im. Króla Jana III Sobieskiego”.
- Zarejestrowano Zrzeszenie Właścicieli Nieruchomości w Aninie.
- Zmiana nazwy osiedla Kaczy Dół na Międzyzlesie.
- 1934** – Erygowanie parafii p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Willach Faleniczkich.
- 1936** – 15 grudnia oddano do użytku zelektryfi-

- kowaną linię kolejową z Warszawy przez Wawer do Otwocka.
- 1935-38** – Powstaje osiedle „Nowy Anin”.
- 1936** – Wydano czasopismo satyryczne „Kolka Anińska”.
- 1936-39** – W Aninie mieszkał poeta Konstanty Ildefons Gałczyński z rodziną.
- 1937-39** – Ukazuje się periodyk społeczno-gospodarczy „Na Straży”, czasopismo redagowane przez Włodzimierza Ławrynowicza w Aninie.
- 1939** – 1 kwietnia do gminy Wawer przyłączono osiedla Anin i Międzyzlesie, a do gminy Letniska Falenica włączono wioski ze zlikwidowanej gminy Zagózdź.



**KURIER JUBILEUSZOWY** | PAROWY POCIĄG, PIOSENKI, TAŃCE, WARSZTATY PLASTYCZNE, HISTORIA, POEZJA, KONCERT RYSZARDA RYNKOWSKIEGO

**Wawer**  
150 - lecie gminy

## Wielki Piknik Rodzinny

25 września zorganizowany był w ramach obchodów 150-lecia utworzenia Gminy Wawer Wielki Piknik Rodzinny z przejazdem zabytkowego parowego pociągu.

W Międzyzlesiu wsiadła do niego prezydent Warszawy Hanna Gronkiewicz-Waltz w towarzystwie burmistrza Wawra Łukasza Jeziorskiego i jego zastępcy Leszka Baraniewskiego.

Na scenie przy Urzędzie Dzielnicy teatr „Czary – Mary” zabawił dzieci spektaklem „Stragan bajek” w reżyserii Szczepana Szczykno. Marta Kuszakiewicz i Artur Pastuszko zagrali żywiółowo. Starsi mieli inne atrakcje. Oglądali gabloty ze zgroma-

dzonymi eksponatami Muzeum Wawra. Co chwilę spod sztancy, po zamasytym uderzeniu młotem, wypadały okolicznościowe monety 150-lecia w zamian za współczesne. Były stoiska warsztatów plastycznych, a także stragany z żywnością bardziej lub mniej zdrową, występ orkiestry z Żelechowa. Wystąpiły utalentowane dzieci i młodzież z dzielnicowych placówek kulturalnych, grupa Intermedium z filii Zastów WCK, wychowankowie Spo-

lecznego Ogniska Muzycznego im. Aleksandra Kulikowskiego, uczniowie SP nr 124.

Na 150-lecie organizatorzy przygotowali sprawdzian ze znajomości dziejów Wawra. Walczyły ze sobą dwie drużyny złożone z młodych i starszych wiekiem mieszkańców oraz aktorów: Ilony Ostrowskiej, Pawła Królikowskiego, Małgorzaty Ostrowskiej-Królikowskiej. Widzom zaprezentowany został film o dzielnicy, nakręcony z okazji 150-lecia utworzenia Gminy Wawer, autorstwa Andrzeja Wyrozębskiego.

A wieczorem odbył się koncert Ryszarda Rynkowskiego. Przed laty mieszkańca osiedla Wawer. W czasie trwającego półtorej godziny występu Ryszard Rynkowski przypomniał wawerskim fanom swoje największe przeboje.



Sprawdzian z wiedzy o Wawrze i jego historii



Koncert byłego mieszkańca osiedla Wawer Ryszarda Rynkowskiego

FOT:AM

FOT:KONRAD RAJCA



**KURIER JUBILEUSZOWY** | NA TERENIE NADWIŚLA

**Wawer**  
150 - lecie gminy

## Udane Świąto Sportu

Wawerskie Świąto Sportu zorganizowano na terenie zespołu boisk w Nadwiślu. Boisko opanowali mali zawodnicy z wawerskich szkółek piłkarskich, a także dorośli – oldboje lotnicy i pracownicy Urzędu Dzielnicy. Na boisku koszykarskim popis tej gry dali zawodnicy MUKS Basket Wawer. Odbył się pokaz sztuk walki, w którym mierzyli się młodzi adepci trenujący w Uniq Fight Club pod okiem braci Paczu-

skich w dawnym kinie „Wrzoz” w Aninie. Na estradzie wystąpiły śpiewając m.in. Otylia Imiołek i Hanna Romatowska z filii WCK Radość oraz Roksana Ziemnińska z filii Zastów. Były warsztaty florystyczne – pleciono wianki, bawiono się w tworzenie latawców. Można było przetestować urządzenia siłowni plenerowej oraz zestaw drążków do innego rodzaju ćwiczeń – street workout.



Młodzi piłkarze szkółki KS ZWAR, którzy wygrali turniej w Nadwiślu

- 20 kwietnia Kazimierz Szpotański uruchamia w Międzyzlesiu filię swojej Fabryki Aparatów Elektrycznych dotychczas znajdujących się w Kamionku.
- Zmiana nazwy miejscowości Podkaczy Dół na Wiśniowa Góra.
- 1 września podczas nalotu w Willach Falenickich od wybuchu bomb zginęła grupa żołnierzy WP i spaliło się kilkanaście domów.
- 19 września – próba przebicia się do oblężonej Warszawy oddziałów 13 DP Strzelców Kresowych płk. Władysława Kalińskiego. Walki w Miedzeszynie, Falenicy, Zerzeniu, Lesie.

- 20 września – zacięte walki w rejonie Grochowa i Saskiej Kępy.
- 22 września – Adolf Hitler wizytował niemieckie wojska na przedpolu Pragi – z wieży kościoła w Glinkach (Marysin Wawerski) obserwował sytuację bojową.
- 27 grudnia, dokonanie przez niemiecką żandarmerię masowej zbrodni na 107 mieszkańcach Anina i Wawra (przy obecnej ulicy 27 grudnia).
- 1942** – 25 kwietnia Niemcy rozstrzelali grupę Żydów w Aninie.
- 20 lipca zlikwidowano getto w Falenicy oraz w Rembertowie. Ok. 6,5 tys. Żydów pociągami wywieziono do obo-

- zu zagłady w Treblince.
- 1943** – Powstaje konspiracyjne Muzeum Wawerskie.
- 19 lipca żołnierze AK niszczą akta w Urzędzie Gminy Falenica.
- 1944** – 8 stycznia pomiędzy Miłosną a Wawrem oddział „Kedywu” Komendy Głównej AK zorganizował zasadzkę na wracających z polowania dygnitarzy niemieckich dystryktu warszawskiego w tym na gubernatora Ludwiga Fischera.
- 6 maja oddział AK dowodzony przez Zygmunta Migdalskiego ps. „ZZ” zniszczył dokumenty w Urzędzie Pracy i w Zarządzie Gminy Wawer.



KURIER JUBILEUSZOWY | JEST SZANSA NA RESTAURACJĘ WILLI?

Wawer  
150 - lecie gminy

## Antoni Fertner „wrócił” na swoje włości

17 kwietnia, tuż po godz. 17, z pociągu Kolei Mazowieckich wysiadł na stacji Radość niewysoki, nietypowo ubrany, jak na obecne czasy, mężczyzna. Wypisz, wymaluj – Antoni Fertner, przedwojenny aktor. W rzeczywistości był nim Maciej Damięcki, który w serialu telewizyjnym „Bodo” zagrał właśnie Fertnera.

Podróż ucharakteryzowanego na Fertnera Macieja Damięckiego nie była zaskoczeniem dla kilkudziesięciosobowej grupy mieszkańców Radości, a miejsce kresu podróży nie było przypadkowe. Po zachodniej stronie stacji PKP w tym osiedlu stoi jeszcze dom, który Antoni Fertner kupił w 1918 r. i przez jakiś czas w nim mieszkał. Ta podróż i zaaranżowane spotkanie miało służyć zwróceniu uwagi na to, że willa Fertnera, z charakterystycznym kogutkiem nad głównym wejściem, niszczeje w zastraszającym tempie.

Maciej Damięcki jako Fertner i mieszkańcy przeszli w pobliże willi by zobaczyć resztki dawnej świetności, która bezpowrotnie minęła od czasów, gdy władze PRL umieściły w niej komunalnych lo-

katorów. 16 lat temu spadkobiercy aktora odzyskali Willę pod Kogutkiem i liczyli, że przywrócą ją do stanu użyteczności przy pomocy państwowych funduszy, co się jednak nie stało.

Jak poinformował uczestników happeningu jego organizator Andrzej Rukowicz, zgłosił się do niego nowy właściciel, mający w planach odrestaurowanie willi.

Dalsza część happeningu odbyła się w siedzibie OSP Radość, w której Grupa Teatralna działająca przy filii

WCK Falenica powitali goście planszami, na których umieścili m.in. takie hasła: „Gdy Fertner był

smutny, zagościł w Radości”, „Dla Fertnera na fraunek dobry trunek, a na smutki Radość”.



Antoniego Fertnera w Radości zagrał Maciej Damięcki

FOTWCK



KURIER JUBILEUSZOWY | BEZPŁATNIE PRZEZ WISŁĘ DO WILANOWA

Wawer  
150 - lecie gminy

## Wawer się prom-ował

Po kulturalno-folklorystycznej imprezie „Zielone Świątki na Urzeczu”, po otwarciu „Romantycznej Plaży, gdzie zakończył się jubileuszowy spływ kajakowy, ruszył z niej na wilanowski brzeg Wisły darmowy prom.

Pierwsi chętni do przepłynięcia się na drugi brzeg rzeki pojawili się na „Romantycznej Plaży” grubo przed wyznaczoną godziną uruchomienia promu. Jedni przyszl, inni dojechali rowerami. Wiele osób było zaskoczonych tym, że czekała na nich piaszczysta plaża (piach dowieziono), leżaki, drewniane stojaki na rowery, stoły i siedziska wykonane z pni drzew wyłowionych z wody, tym, że harcerze ze szczerpu „Błękitni” częstowali gości wodą mineral-

ną dla ochłody. Mieli też przygotowane piłki do gry w siatkówkę na plażowym boisku. Do dyspozycji dzieci był mini-park linowy – jeszcze jeden obok grilla element rekreacyjnego wyposażenie tego miejsca.

A i to nie wszystko, gdyż wawerska Biblioteka Publiczna skierowała na tę plażę bibliowóz i wystawiła regał z książkami, aby plażowicze mogli je poczytać.

Przeprawę promową do osiedla Zawady po zachodniej stronie Wisły obsługiwała jednostka „Św. Barbara” Fundacji Szerokie Wody do wczesniej jesieni. Inna jednostka pływająca realizowała program edukacyjno-ekologiczny.



Takim promem bezpłatnie na wilanowską stronę Wisły przepływali się piesi i rowerzyści

FOT. KONRAD RAJCA

- 31 lipca oddziały sowieckiej 2 Armii Pancerniej Gwardii dotarły do Miedzeszyna.
- 10 wrzesień walki o Międzyzlesie toczy m.in. 1 DP im. Tadeusza Kościuszki, ciężkie walki w fabryce Szpotańskiego, oswobodzenie Wawra.
- 1945** – w kwietniu na Saskiej Kępie zbudowano most pontonowy przez Wisłę.
- 1 września w Aninie otwarto Samorządowe Gimnazjum i Liceum Gminy Wawer.
- 1946** – W Wawrze mieszkało 4360 osób. Anin został siedzibą starostwa powiatu warszawskiego i był nią do 1951 roku.
- 1947** – 3 marca Najwyższy Trybunał Narodowy skazał na karę śmierci zbrodniarza

wojennego SS-Standartenführera Maxa Daume, odpowiedzialnego m.in. za masakrę ludności cywilnej Wawra, Anina i okolic 27 grudnia 1939 r.

- 1948** – w październiku w willi Lotha w Aninie zamieszkał po powrocie z USA Julian Tuwim z rodziną.
- 1950** – Fabryka Aparatów Elektrycznych Szpotańskiego w Międzyzlesiu przemianowana została na Zakłady Wytwórcze Aparatury Wysokiego Napięcia im. G. Dymitrowa (ZWAR).
- 1951** – 5 maja na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów o zmianie granic m.st. Warszawy do Warszawy przyłączono Anin,

- Błota, Borków, Falenicę, Julianów, Las, Marysin Wawerski, Miedzeszyn, Międzyzlesie, Radość, Wawer, Wólkę Zerzeńską, Zastów, Zbójną Górę, Zerzeń.
- 1952** – W struktury administracyjne stolicy włączono dzielnicę Warszawa Wawer.
- 1954** – Zakończono budowę gmachu dla Zespołu Szkół Ogólnokształcących przy ul. Kajki.
- 1956** – Sportowiec z Zerzenia Stanisław Królak wygrał międzynarodowy kolarski „Wyciąg Pokoju”.
- 1958** – Uruchomiono połączenie autobusowe Wawra z Ochotą linią autobusu „C” (obecnie 521);



**KURIER JUBILEUSZOWY** | Z OKAZJI 5. ROCZNICY WYDANIA „CUKIERNI POD AMOREM”

## Podwieczorek literacki z Ciastkiem Wawerskim

27 sierpnia na terenie filii Anin wawerskiego Centrum Kultury odbył się podwieczorek literacki z okazji 5. rocznicy wydania powieści Małgorzaty Gutowskiej-Adamczyk pt. „Cukiernia pod Amorem”.

Autorka początkowo była pisarką dla dzieci. Po wydaniu kilku książek dla najmłodszych czytelników napisała pierwszy tom „Cukierni”, później dwa następne, a teraz pracuje nad czwartym. Nie jest jedyną powieścią dla dorosłych.

Małgorzata Gutowska-Adamczyk wydała dla nich „Podróż do miasta światła” oraz „Fortunę i namiętności”.

Podczas spotkania autorka była przepytwana ze swojej twórczości, jej mąż czytał fragmenty drugiej części „Fortuny i namiętności”, odbył się konkurs na damskie najładniejsze nakrycie głowy. A także głosowanie na Ciastko Wawerskie. Na ten drugi konkurs prace zgłosiły dwie cukiernie – Mytlewski z Zerzenia i Meryk z Miedzyszyna. Ciastkiem Wawerskim, wybranym przez mieszkańców, co jest potwierdzone stosownym certyfikatem, zostało ciastko zaproponowane przez Cukiernię Meryk.



Małgorzatę Gutowską-Adamczyk z jej twórczości odpytywał Jarosław Rosiński



Wawerskie Ciastko z Cukierni Meryk wyłonione w głosowaniu mieszkańców



**KURIER JUBILEUSZOWY**



## Tu wim artystą 150-lecia

Artystą 150-lecia Wawra, w plebiscycie zorganizowanym przez Podkarpacką Fundację Rozwoju Kultury, został poeta Julian Tuwim.

Na tę kandydaturę oddano 87 spośród 1068 głosów. Dalsze miejsca zajęli piosenkarka Kayah (82 głosy), aktor Marian Opania (73 głosy), pisarka, autorka tekstów wielu przebojów piosenkarz Agnieszka Osiecka (71 głosów), aktorskie małżeństwo Katarzyna i Cezary Żakowie (71 głosów) i pianistka Tatiana Szabanowa (70 głosów).

Uczestnikami plebiscytu byli artyści, którzy mieszkają lub mieszkali w Wawrze. Gala finałowa tego kulturalnego projektu odbyła się 11 grudnia w Centrum Konferencyjno-Szkoleniowym Boss w Miedzyszynie, podczas której nastąpiło premierowe wykonanie hejnału dzielnicy przez Garego Guthmana, jego kompozytora.



**KURIER JUBILEUSZOWY**



## Noc Muzeów

Przy „Murowance”, dawnej szkole przy obecnej ul. Płowieckiej, Biblioteka Publiczna Wawra zorganizowała Noc Muzeów. Stała się okazją do pierwszej publicznej prezentacji zbiorów Centrum Narracji Historycznej „Muzeum Wawra”. „Murowanka” ma być jego przyszłą siedzibą. W tej dzielnicowej Nocy Muzeów uczestniczyło ok. 220 osób. Podziwiali ściągnięty na tę okazję (z dużym trudem) zabytkowy wagon kolejki wąskotorowej, tzw. letniak, dawniej kursujący po torach kolejki jabłonowsko – karczewskiej przez Wawer. Tej nocy miało też miejsce spotkanie z autorami książki „150 lat Gminy Wawer”, wystawa składająca się z plansz, na których przedstawiono karty z dziejów dzielnicy oraz wystawiono cenne historyczne materiały ze zbiorów Andrzeja Umgeltera, które przekazała do Muzeum Wawra jego żona.

- Erygowanie parafii p.w. św. Feliksa w Marysinie Wawerskim.
- 1959** – Początek budowy Instytutu Elektrotechniki w Międzyzlesiu.
- 1960** – Likwidacja dzielnicy Warszawa Wawer i włączenie jej terenu do dzielnicy Warszawa Praga Południe.
- Oddano do użytku Szpital Kolejowy PKP w Międzyzlesiu.
- 1963-67** – Budowa osiedla mieszkaniowego w Nowym Aninie dla pracowników Instytutu Badań Jądrowych PAN w Świerku.
- 1964-68** – Budowa robotniczego osiedla mieszkaniowego w Marysinie Wawerskim.
- 1977** – Centrum Zdrowia Dziecka w Między-

- lesiu przyjmuje pierwszych pacjentów. Dwa lata później nastąpiło jego oficjalne otwarcie.
- 1980** – Otwarcie Instytutu Kardiologii w Aninie.
- 1985** – Erygowanie parafii w Międzyzlesiu.
- 1992** – Do Warszawy przyłączono wieś Aleksandrów z gminy Wiązowna.
- W Aninie we własnej willi zamordowany został wraz z małżonką były premiera PRL, gen. Piotr Jaroszewicz.
- 20 sierpnia Komitet Obywatelski „Solidarność” zorganizował uroczystość poświęconą falenicim Żydom, pomordowanym w czasie wojny.
- 1994** – 19 czerwca utworzono gminę Warszawa

- Wawer m.st. Warszawy.
- 1996** – Utworzenie Biblioteki Publicznej w Dzielnicy Wawer m. st. Warszawy.
- 1998** – Szwedzki koncert ABB przejmie 80 procent akcji ZWAR.
- 1999** – Zatwierdzenie herbu i flagi gminy Wawer m. st. Warszawy.
- 2002** – Reaktywacja Dzielnicy Wawer m.st. Warszawy.
- 2004** – Powstaje w Wawrze Uniwersytet III Wieku.
- 2010** – 3 listopada oddano do użytku krytą pływalnię, lodowisko i cardio oraz fitness w Aninie – zawiadywane przez Ośrodek Sportu i Rekreacji Wawer.


**KURIER JUBILEUSZOWY** | HISTORYCZNIE PRZEZ DZIELNICĘ

## 150-lecie Wawra popularnie i naukowo

Do ostatniego miejsca wypełniona była sala Mazowieckiego Instytutu Kultury 2 grudnia br. podczas popularno-naukowej sesji poświęconej 150-leciu Gminy Wawer i 20-leciu dzielnicowej Biblioteki Publicznej.

To już przedostatni punkt jubileuszowych obchodów. Otworzył ją zastępca burmistrza Leszek Baraniewski po tym, jak uczestnicy sesji obejrzeni film pt. „150 lat Gminy Wawer”, nie tyle historyczny co promocyjny.



Wykłady zapoczątkowało wystąpienie pracownika wawerskiej Biblioteki Publicznej, historyka z pasją, Pawła Ajdackiego, twórcy Muzeum Wawra. Przedstawił rys historycznych administracyjnych przemian zachodzących od dawnych po obecne ramy terytorialne Wawra.

Dr Maurycy Łukasz Stanaszek, pracownik Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, to „odkrywcą” i badacz Urzecza, podwarszawskiego mikroregionu etnograficznego, obejmującego także dawne tereny Wawra, autor książek i publikacji na jego temat. I o dawnej kulturze i życiu urzeczan opowiedział wiele ciekawych informacji. – Takich, o których mnie, mieszkań-

cowi Nadwiśla od ponad 50 lat, a sądzę, że i wielu starszym, rdzennym mieszkańcom nie było wiadomo – przyznał Leszek Baraniewski.

Duży wpływ na rozwój Wawra od końca XIX w. miały inwestycje kolejowe, najpierw szeroko-, a następnie wąskotorowe. Mówił o tym podczas sesji dr Zbigniew Tucholski. Skomunikowały tereny ówczesnych wsi i osiedli obecnego Wawra z Warszawą, a warszawiaków z zalesionymi obszarami aż do Otwocka.

Kolejny wykład poświęcony historii wawerskich osiedli wygłosił Adam Ciećwierz, warszawianin, który podobnie jak Paweł Ajdacki służył za przewodnika osobom korzystającym z Wakacyjnej Wawerskiej Linii Turystycznej. Jest współautorem książki „150 lat Gminy Wawer”, przewodnika historycznego, autorem wielu zamieszczonych w niej fotografii.

Dyrektor wawerskiej Biblioteki Publicznej Jacek Czarnowski, nawiązując do jej 20-lecia, zwrócił uwagę słuchaczy na rolę bibliotek we wspólnym świecie, w tym na możliwość łączenia ich z ośrodkami kulturalnymi.


**KURIER JUBILEUSZOWY** | ZE STARYM DOBRYM JAZZEM I MARIANEM OPANIĄ  
**Radosne powitanie lata**

12 czerwca z ul. Izbickiej w kierunku hotelu Boss w Miedzeszynie wyruszył barwny pochód, poprzedzony ciężarówką, na której ulokował się zespół Vistula River Brass Band, grający klasyczny jazz – nowoorleański.

Na terenie przyległym do Starego Młyna, części hotelowego kompleksu, na uczestników pochodu czekały liczne atrakcje, o które zadbała Rada Osiedla Radość, prywatne SP i Gimnazjum im. Astrid Lindgren, szkoły publiczne i Wawerskie Centrum Kultury. Muzycy jazzowi zagrali hymn Wawra napisany przez nauczyciela PSP nr 105 Piotra Ulatowskiego, dawny przebieg „Umówiłem się z nią na dziewiątą”, melodię przewodnią filmu „Vabank”, a także piosenkę Louisa Armstronga „Gdy wszyscy święci idą do nieba”. Zorganizowany był konkurs z wiedzy o dzielnicy i 150-lecia Gminy Wawer, wystawa obrazów namalowanych przez uczestników zajęć Uniwersytetu III Wieku, a na koniec występ Mariana Opani.


**KURIER JUBILEUSZOWY**

## Turystycznie przez dzielnicę

Z okazji 150-lecia utworzenia Gminy Wawer realizowany był projekt pt. „Wawerska Wakacyjna Linia Turystyczna”. Została wytyczona tak, aby można było zabytkowymi autobusami przejechać obok miejsc ważnych z historycznego punktu widzenia.

Liczyła 42 km. Czynna była w każdą sobotę w dniach od 18 czerwca do 24 września. Wawerską historyczną trasę przejechało 520 osób, chłonąc wiedzę przekazywaną im przez przewodnika i robiąc pamiątkowe fotografie.



Atrakcją wakacyjnej linii turystycznej były takie zabytkowe pojazdy, którymi wożono zainteresowanych

– Jubileusz 100-lecia Starego Anina zorganizowany przez Towarzystwa Przyjaciół Warszawy Oddział Anin.

**2014** – Utworzenie Wawerskiego Centrum Kultury.

**2015** – ruszyła budowa tunelu pod torami kolejowymi w Miedzeszynie.

– otwarcie 6 listopada Centrum Handlowego „Ferio Wawer” na terenie dawnej fabryki Szpotańskiego.

Opr. Paweł Ajdacki



Jubileusz 150-lecia Wawra rozbudził w mieszkańcach zainteresowanie historią